

HOVEDVERNEOMBUDET FOR POLITI- OG LENSMANNSETATEN

Møllergt. 39, 0179 OSLO,
Telefon; 23 16 31 61
Mobil; 90 28 34 40
E-post; hvo-pl@online.no

Justis- og beredskapsdepartementet
Politiavdelingen
Pb. 8005 Dep
0030 Oslo

Deres ref. 12/2969

Vår ref.

Dato: 17.11.14

Høring – Ny våpeninstruks for politiet

Viser til høringsnotat av 18.8.14, og utkast til ny våpeninstruks for politiet. Politiet er samfunnets maktapparat i fredstid. I noen situasjoner er våpen nødvendig utstyr for å løse samfunnsoppdraget og ivaretas borgernes trygghet. Samtidig har det stor betydning for politiansattes sikkerhet. I og med at våpen har et stort skadepotensiale og medfører risiko for liv eller helse, er det spesielt viktig at arbeidsmiljølovgivningens krav gjenspeiles i reguleringen av politiets våpenbruk.

Forslag til endringer i politiets våpeninstruks, og beskrivelsene i høringsnotatet, støttes i all hovedsak. Jeg vil likevel understreke noen områder hvor det er behov for presiseringer og endringer.

Våpen har stort skadepotensiale og medfører flere risikoforhold. Kravene til våpenbruk må derfor være strenge. Det må være absolutt krav om nødvendig trening og godkjenning for å kunne løse oppdrag med våpen. Patruljer med fremskutt lagring må være bemannet med våpengodkjente tjenestepersoner. Godkjenningene må gjelde de våpen som er lagret. §§ 7 og 8 må endres i tråd med dette.

“Når det ikke på annen måte kan tas forholdsregler for å oppnå tilstrekkelig vern om liv eller helse, skal arbeidstaker sørge for at tilfredsstillende personlig verneutstyr stilles til arbeidstakers rådighet, at arbeidstaker gis opplæring i bruken av utstyret, og at det tas i bruk.” (AML § 3-2 nr. 2) Tilpasset verneutstyr må stilles til rådighet, og brukes. Ny våpeninstruks må underbygge dette kravet, og ordlyden i § 8 endres slik at det står i forhold til arbeidsmiljølovens krav.

Det etterlyses forslag om innføring av mindre dødelige våpen, som Taser. Arbeidsgruppen har i for stor grad fokusert på at Taser vil være en opptrapping av maktmiddel. Mange i operative miljøer mener Taser vil være et lempeligere alternativ, og derfor være en nedtrapping av maktmiddel. Det er grunn til å tro at flere situasjoner kan løses uten bruk av skytevåpen, dersom Taser er tilgjengelig. Det anbefales at Politidirektoratet gis fullmakt til å vurdere behov for, og godkjenne, mindre dødelige våpen. Dette bør tas inn i definisjoner og Politidirektoratets myndighet i §§ 4 og 5, samt omtales i ny paragraf – mindre dødelige våpen. Jeg viser for øvrig til tidligere utredninger om dette fra Politiets data- og materielltjeneste, PDMT.

Se for øvrig innspill til det enkelte punkt i høringsnotatet, og paragrafene i utkast til ny våpeninstruks.

Kommentarer til høringsnotatet

3.1 – Virkeområde

Utvalgets tilrådning støttes. Det er fornuftig å differensiere reguleringen av maktmidler. Instruksen bør avgrenses til våpen med størst skadepotensiale.

3.2 – Rettslig forankring

En endring av fullmakter fra departement til Politidirektoratet støttes. Vurderingen av hensiktsmessige valg av våpen og ammunisjon er i hovedsak faglige og taktiske spørsmål. Beslutninger basert på situasjon, tilgjengelige teknologiske, metodikk, kompetanse og risikoforhold, bidrar til å ivareta sikkerhet for borgere og ansatte. Mindre byråkrati og kortere saksbehandling styrker sikkerhetsperspektivet.

3.3 – Bevæpningskompetanse

Argumentasjonen for endringer fra politisjef til operasjonsleder støttes. I kritiske hendelser hvor bevæpning må vurderes er tidsfaktoren vesentlig. Beslutning om bevæpning er i hovedsak basert på situasjonen, faglige og taktiske vurderinger.

3.4 – Vilkår for bruk av skytevåpen

Hovedverneombudet er opptatt av en sterk kobling til menneskerettskonvensjonens artikkel 2. Derfor støttes forslagene til revisjon som medfører å fjerne «...vesentlig skade på eiendom...», og «umiddelbar» pågripelse.

Det er imidlertid grunn til å vurdere nærmere hva virkningen av et skjerpet sannsynlighetskrav kan være. Innføring av «stor grad av sikkerhet» kan medføre at terskelen for våpenbruk blir for høy. Og at det skapes usikkerhet for om pågripelsen skal gjennomføres eller ikke. I gitte situasjoner kan dette redusere sikkerheten for tjenestepersoner ved pågripelse, og/eller øke risikoen for omgivelsene dersom gjerningspersonen ikke pågripes.

3.6 – Rapportering av våpenbruk

Det er forståelig at det er behov for en rapportering av våpenbruk. Samtidig ser vi at slike hendelser også blir gjenstand for etterforskning. En slik rutinemessig rapportering bør derfor være generell. Detaljerte opplysninger bør overlates til vanlige etterforskingsskritt. Det er en generell utfordring å kunne legge til rette for en god rapporterings- og læringskultur, når man samtidig er underlagt en etterforskning av Spesialenheten. Begge hensyn er nødvendige. Det bør etableres rutiner som kan gi tilfredsstillende rapportering og læring, uten at dette blandes sammen med etterforskning og fare for selvinkriminering. Dette skillet må tydelig fremgå i våpeninstruksen.

4 – Forslag til endring av bevæpningspraksis

Det er mange fordeler med norsk holdning og praksis til bevæpning. Samtidig er det viktig å vurdere dette fortløpende. Bevæpning har betydning for løsning av samfunnsoppgavet, og for å ivareta hensynet til ansattes sikkerhet. Hyppigere bevæpning, eller generell bevæpning, utløser risikofaktorer som må vurderes nøye før eventuelle endringer gjennomføres.

Det er positivt at Justisdepartementet ønsker å gi politiet fullmakt til en lokalt tilpasset våpenpraksis. Samtidig er det viktig å understreke sammenhengene mellom opplæring, metode, materielle, rutiner, taktikk og praksis. Politianalysen og andre evalueringer beskriver behovet for et enhetlig politi. Det er felles og generell grunnutdanning for politiet. Medarbeiderne flytter mellom politidistrikt, og mange oppdrag går over distriktsgrenser. Opptreden, med og uten våpen, påvirker metode og taktiske valg. Generelle trusselvurderinger og risikoforholdene kan variere, men det bør ikke legges opp til forskjellig praksis for bevæpning i de forskjellige politidistrikt. Hovedreglene for bevæpning må være ensartet for hele etaten. Dette synet underbygges godt i

høringsnotatet og støttes med stor tyngde. En eventuell innføring av generell bevæpning av norsk politi må gjøres samlet for hele landet.

Kompetansekrav og godkjenning

Nødvendig opplæring er grunnleggende for å sikre et fullt forsvarlig arbeidsmiljø. Ved arbeid som har betydning for andres sikkerhet er det spesielt viktig med god opplæring og tilrettelegging. Våpen har et stort skadepotensiale. Det må derfor stilles strenge krav til de som skal bruke våpen i sitt arbeid. Krav om jevnlig trening og sertifisering er helt nødvendig. Det påhviler arbeidsgiver et stort ansvar for tilrettelegging og organisering av arbeidet, slik at sikkerheten blir ivaretatt.

Det er svært uheldig at det i utkast til ny våpeninstruks § 8 gis anledning til å bevæpne personer uten godkjenning. Virksomheten må organiseres, og arbeidet tilrettelegges, slik at det kun er kyndig personell som skal håndtere våpen. I en situasjon med tidspress, ytre påvirkninger og stress, er det avgjørende med riktig kompetanse på rett sted. Våpeninstruksen kan derfor ikke legge til rette for dårligere kompetansekrav når behovet er som størst, og konsekvensene kan bli alvorlige. Ny våpeninstruks § 8 må skjerpes, og sette klare krav til opplæring og godkjenning. Det er nødvendig for å ivareta sikkerheten til arbeidstakerne, og omgivelsene.

Verneutstyr

Når det ikke på annen måte kan tas forholdsregler for å oppnå tilstrekkelig vern om liv eller helse, skal arbeidsgiver sørge for at tilfredsstillende personlig verneutstyr stilles til rådighet for arbeidstakerne. Derfor er ordlyden i Ny våpeninstruks § 8 nr. 3, og omtalen i høringsnotatet, for generell. Ved bruk av skytevåpen vil det alltid være behov for tilpasset verneutstyr. Dagens utstyr består av flere deler, taktisk og lett vest, samt hjelm med visir. Arbeidsmiljølovens krav om verneutstyr blir ikke ekskludert selv om våpen skal bæres i den daglige tjenesten. Ny bevæpningspraksis endrer behovet for verneutstyr. Ordlyden i våpeninstruksen må underbygge nødvendigheten av riktig verneutstyr, og virksomheten må sørge for verneutstyr som er tilpasset det arbeidet som utføres.

5 – Økonomi

Notat konkluderer med at det ikke er økonomiske konsekvenser av ny våpeninstruks.

Selv om ikrafttreden av ny våpeninstruks kan utsettes vil det kreve ressurser å endre instruks, rutiner mv. Begrunnelsene for å endre våpeninstruksen taler for at ny våpeninstruks bør innføres så raskt som mulig.

Bevæpning påvirker taktikk, metode og praksis i den daglige tjeneste. Endring i bevæpningspraksis utløser risikofaktorer som må vurderes, og søkes redusert så mye som mulig. Politiet er godt trent til å bevæpne seg, og deretter håndtere væpnede oppdrag. Det er basert på grunnutdannelsen og praktisk erfaring fra å være ubevæpnet, i kombinasjon med våpentrening. Politiet er ikke tilsvarende trent på å bære våpen i daglige gjøremål og oppdrag. Konsekvensene av dette må vurderes nærmere, og antas å ha økonomiske følger.

Ved hyppigere og langvarig bevæpning vil slitasjen på våpen og annet utstyr øke. Dersom flere ansatte skal godkjennes for våpenbruk vil behovet for trening og materiell øke tilsvarende. Endret praksis for bevæpning og våpenbruk utløser også behov for å revurdere verneutstyr politiet disponerer i dag. Dette har økonomiske konsekvenser.

Kommentarer til noen av paragrafene i ny våpeninstruks

Polititjenesteperson og tjenesteperson brukes forskjellig i instruksene. Det foreslås at det brukes ett begrep.

§4 – Definisjoner

Mindre dødelige våpen bør omfattes av instruksene, og dermed tas med i definisjoner.

§ 5 – Politidirektoratets myndighet

Forslaget om å gi myndighet til å bære enhåndsvåpen (§5 nr. 1 d jfr. § 9 nr. 1 c) støttes. Det er nødvendig at Politidirektoratet har en slik mulighet. Siste halvår har vi erfaringer med OP-sommer, høyere trusselnivå, og skjerpet trusselvurdering pr. 31.10.14, som understreker behovet.

§ 7 – Fremskutt lagring av skytevåpen

I nr. 1 er det angitt at patruljer som styres av eller rapporterer til distriktets operasjonssentral, skal medbringe våpen. Dette er en uheldig beskrivelse. Jeg viser til kravet om nødvendig trening og godkjenning for våpenbruk. Ordlyden i § 7 må ikke stå i motstrid til dette. Pr i dag er det ikke krav om å være våpengodkjent for å kjøre bilpatrulje. Når patruljen ikke består av godkjent personell, kan den heller ikke være oppsatt med skytevåpen. Se også kommentar til § 8.

I nr. 2 brukes "reservetjeneste". Jeg foreslår at det byttes til beredskapsvakt. Det vil være i samsvar med begrepet som brukes i arbeidsmiljøloven og politiets ATB.

§ 8 – Generelle krav

I nr. 1 beskrives krav om gyldig godkjenning, men åpner samtidig for at andre kan bevæpnes. En slik formulering er svært uheldig. Våpen har stort skadepotensiale og må håndteres av kyndig personell. Tidspress, ytre påvirkninger og stress øker faren for feilhandling. Utrent personell vil utgjøre en betydelig sikkerhetsrisiko i et væpnet oppdrag. Slikt arbeid må være tilrettelagt slik at arbeidstakere med nødvendig opplæring og godkjenning løser oppdraget. Våpeninstruksene må understreke dette.

I nr. 3 er det krav om å benytte verneutstyr med mindre tjenestens art tilsier noe annet. Sett i lys av arbeidsmiljølovens krav om verneutstyr er denne formuleringen for svak. Tilpasset verneutstyr er nødvendig i alle oppdrag med våpen. Beskrivelsen om bruk av verneutstyr må være tydeligere, og i tråd med arbeidsmiljølovens krav.

§ 9 - Skytevåpen

I arbeidsgruppens forslag kan ikke alle politisjefer bevæpne sine arbeidstakere.

Skytevåpen er av og til nødvendig for å løse oppdrag, og for å ivareta arbeidstakernes sikkerhet. I politiet er det politidirektører, politimester og særorgansjef som er definert som arbeidsgiver med HMS-ansvar.

Arbeidsgiver med ansvar for arbeidstakere i operativt arbeid som kan medføre bevæpning, bør ha fullmakt til å bevæpne eget personell. I motsatt fall kan terskelen for bevæpning bli høyere for noen grupper, som igjen kan medføre en sikkerhetsrisiko.

Det foreslås derfor at alle politisjefer som har arbeidstakere som er godkjent for bevæpning, gis mulighet til å bevæpne egne ansatte.

Ny paragraf – mindre dødelige våpen

Det er behov for å vurdere mindre dødelige våpen som et lempeligere alternativ til skytevåpen. Det må i tilfelle omtales i egen paragraf.

§ 12 – Generelle rammer for bruk av våpen

I nr. 4 omtales varselskudd. Det kan være vanskelig å avfyre varselskudd uten at det medfører materiell skade. Det foreslås derfor å endre teksten til "...skal rettes slik at personskade ikke oppstår."

§ 13 – Vilkår for bruk av skytevåpen

Til nr. 1 a – det er behov for å beskrive nærmere hva som ligger i grov "integritetskrenkelse".

Til nr. 1 b ii – stilles et åpent spørsmål om begrepet "stor grad av sikkerhet" kan skape for høy terskel for våpenbruk som kan medføre en økt risiko, dersom gjerningsmannen ikke pågripes.

§ 19 – Egenrapportering

Se kommentar til pkt. 3.6.

Det er stort behov for ny våpeninstruks, tilpasset dagens krav.
Jeg håper på rask ikrafttredelse. Lykke til med arbeidet.

Med hilsen

Audun Buseth

